

Maryla Koss-Goryszewska

<https://orcid.org/0000-0002-3223-9249>

Instytut Badań Edukacyjnych

Sylvia Walicka

<https://orcid.org/0000-0002-4353-5238>

Instytut Badań Edukacyjnych

Zastosowanie krajowej ramy kwalifikacji do rozwijania umiejętności podstawowych przez dorosłych w Irlandii

Using the national qualifications framework to develop the basic skills of adults in Ireland

Streszczenie. Celem artykułu jest zaprezentowanie systemowego podejścia do rozwijania umiejętności podstawowych w Irlandii. Edukacja pozaformalna osób dorosłych opiera się na rozwiązaniach wspierających uczenie się przez całe życie, funkcjonujących w Irlandii od kilkunastu lat oraz zapisanych w krajowym ustawodawstwie. Zalicza się do nich m.in. opracowanie i włączanie do systemu kwalifikacji obejmujących umiejętności podstawowe, stosowanie języka efektów uczenia się, zaoferowanie uczestnikom działań edukacyjnych możliwości podejścia do walidacji efektów uczenia się i przez to uzyskania kwalifikacji odniesionych do Irlandzkiej Ramy Kwalifikacji. W artykule przedstawiono działalność organizacji pozarządowej National Adult Learning Agency (NALA), która powstała z myślą o wsparciu osób dorosłych o niskim poziomie umiejętności podstawowych. W tej części zaprezentowane zostały innowacyjne działania organizacji, takie jak: system wsparcia edukacyjnego przez telefon, walidacja efektów uczenia się online, przewodnik dla pracowników urzędów pracy czy platforma internetowa dla rodziców przygotowująca ich do wspomagania swoich dzieci w procesie nauczenia. Kolejna część artykułu została poświęcona zagadnieniom związanym z uwzględnieniem umiejętności podstawowych w kwalifikacjach odniesionych do Irlandzkiej Ramy Kwalifikacji. Zostały w niej przedstawione przykładowe kwalifikacje obejmujące rozumienie i przetwarzanie informacji, rozumowanie matematyczne, umiejętności cyfrowe oraz kompetencje społeczne.

Autorki dowodzą, że krajowa rama kwalifikacji może być z powodzeniem wykorzystana jako wsparcie dla działań mających na celu podnoszenie umiejętności podstawowych przez osoby dorosłe. Rozwiązanie takie porządkuje, ujednolica i stwarza przejrzystą ofertę usług

edukacyjnych, co może mieć duże znaczenie dla osób uczących się i poszukujących odpowiedniego wsparcia. Pozwala również na stosowanie jednolitych kryteriów weryfikacji, zapewniając jednocześnie odpowiednią jakość usług.

Słowa kluczowe: umiejętności podstawowe; Irlandzka Rama Kwalifikacji; edukacja osób dorosłych; walidacja efektów uczenia się; National Adult Learning Agency (NALA); Quality and Qualifications Ireland (QQI)

Summary. This article presents a systemic approach to developing basic skills in Ireland. Non-formal adult education is based on mechanisms and tools supporting lifelong learning that have been in place in Ireland for several years and are set out in national legislation. These include developing and incorporating into the system the qualifications which involve basic skills, using the language of learning outcomes, offering learners the opportunity to take advantage of the validation of learning outcomes and thus to obtain qualifications referenced to the Irish Qualifications Framework. The article presents the activity of the non-governmental organisation National Adult Learning Agency (NALA) which was brought to life in order to support adults with low levels of basic skills. This section presents the innovative activities of the organisation, such as their system of educational support over the telephone, the online validation of learning outcomes, a guide for employees of labour offices, or the Internet platform for parents preparing them to support their children in the learning process. The next part of the article is devoted to issues related to the inclusion of basic skills in the qualifications referenced to the Irish Qualifications Framework. It presents examples of qualifications encompassing literacy, numeracy, digital skills, and social competences.

The authors show that a national qualifications framework can be successfully used as a support for activities aimed at improving basic skills of adults. A qualifications framework organises, unifies, and establishes a clear system which can be very important to learners who are seeking appropriate support. It allows uniform assessment criteria to be applied to all individuals, while ensuring the quality of the services.

Keywords: basic skills; Irish Qualifications Framework; adults education; validation of learning outcomes; National Adult Learning Agency (NALA); Quality and Qualifications Ireland (QQI)

Wstęp

Analiza działań związanych z rozwijaniem umiejętności podstawowych u osób dorosłych w Irlandii pozwoli przyjrzeć się strategii tego państwa, opartej na systemowych rozwiązaniach powiązanych z metodami oraz narzędziami już istniejącymi i funkcjonującymi w irlandzkim systemem kwalifikacji. W artykule dokonana zostanie próba odpowiedzi na pytania: czy możliwe jest wykorzystanie krajowej ramy kwalifikacji w działaniach edukacyjnych

skierowanych do osób dorosłych z niskimi umiejętnościami? Jakie korzyści wynikają z włączenia do systemu kwalifikacji obejmujących umiejętności podstawowe, np. w kontekście włączenia społecznego? W jaki sposób odniesienie tych kwalifikacji do krajowej ramy wpływa na jakość wsparcia edukacyjnego? W artykule zostaną przeanalizowane czynniki organizacyjne, instytucjonalne i prawne, które pozwoliły na wypracowanie systemowych rozwiązań na poziomie krajowym w Irlandii przy zachowaniu spójności z zaleceniami i narzędziami na poziomie europejskim, m.in. z Zaleceniem Rady Unii Europejskiej z 19 grudnia 2016 r. w sprawie ścieżek poprawy umiejętności: nowe możliwości dla dorosłych, które rekomenduje państwom członkowskim, aby zapewniły osobom dorosłym wsparcie edukacyjne umożliwiające zdobycie kwalifikacji na poziomie 3 lub 4 Europejskiej Ramy Kwalifikacji w zależności od uwarunkowań krajowych.

W poniższym artykule zostaną zaprezentowane wyniki badania dotyczące szacowanej liczby osób dorosłych potrzebujących podniesienia umiejętności podstawowych w Irlandii. Następnie omówiona zostanie działalność National Adult Learning Agency (NALA), która organizuje uczenie osób dorosłych o niskim poziomie umiejętności podstawowych zarówno przy użyciu tradycyjnych metod, jak i z wykorzystaniem technologii. W kolejnej części zostanie przedstawiona Irlandzka Rama Kwalifikacji (IRK), jej specyfika i odniesienie do Europejskiej Ramy Kwalifikacji (ERK), a także wybrane kwalifikacje obejmujące umiejętności podstawowe* oraz sposoby ich wykorzystania w działaniach skierowanych do osób dorosłych. Wnioski płynące z przykładu irlandzkiego mogą posłużyć jako kontekst działań oraz badań w zakresie edukacji dorosłych w Polsce.

Umiejętności podstawowe osób dorosłych w Irlandii

Z opublikowanej przez Europejskie Centrum Rozwoju Kształcenia Zawodowego (Cedefop) analizy wynika, że od 0,9 to 1,2 mln dorosłych Irlandczyków może potrzebować podniesienia umiejętności podstawowych, co stanowi od 35,2% do 46,8%** całej populacji osób dorosłych. Liczba osób z niskimi umiejętnościami w Irlandii jest wyższa niż średnia dla krajów europejskich.

* W niniejszym artykule przyjęto następujące tłumaczenie angielskich terminów poszczególnych umiejętności podstawowych: *literacy* – rozumienie i tworzenie informacji, *numeracy* – rozumowanie matematyczne, *digital skills* – umiejętności cyfrowe.

** Różnice wynikają z uwzględnienia różnych elementów, m.in. używania komputera, Internetu, poziomu umiejętności cyfrowych.

W zestawieniu 30 państw* Irlandia znalazła się na 21 miejscu**, a więcej osób potrzebujących wsparcia w zakresie rozwijania umiejętności podstawowych znajduje się tylko w Bułgarii, Francji, na Cyprze, w Rumunii, Grecji, Hiszpanii, we Włoszech, Portugalii oraz na Malcie (Cedefop, 2020).

Szacuje się, że następujący odsetek dorosłych w Irlandii potrzebuje podniesienia poziomu: umiejętności cyfrowych – 54,4%, rozumienia i tworzenia informacji – 18,3%, rozumowania matematycznego – 25,6%, przy średniej europejskiej dla poszczególnych umiejętności odpowiednio: 43%, 20,8% oraz 24,3%.

Wyniki badania Cedefop zostały podzielone na trzy grupy wiekowe: 25–34, 35–54 i 55–64 lata oraz na status zatrudnienia: bezrobotni, nieaktywni zawodowo i pracujący. Wyliczono, że najmniej osób potrzebujących poprawy umiejętności podstawowych jest wśród pracujących, szczególnie w wieku 25–34 lata, chociaż bez względu na status zatrudnienia Irlandczycy w wieku 25–34 lata są bardziej narażeni na posiadanie niskich umiejętności cyfrowych w porównaniu z tą samą grupą wiekową z innych krajów europejskich. Najgorzej sytuacja wygląda wśród nieaktywnych zawodowo w wieku 55–64 lata***, ponieważ w tej grupie podniesienia umiejętności potrzebuje najwięcej osób: 83% w przypadku umiejętności cyfrowych, 31,9% dla rozumowania i tworzenia informacji oraz 45,2% dla rozumowania matematycznego. Wśród nieaktywnych zawodowo, w porównaniu z grupą wiekową 25–34 lata, odsetek osób potrzebujących podniesienia umiejętności podstawowych jest wyższy w grupie 55–64 lata o 30,2 p.p. dla kompetencji cyfrowych, 6,4 p.p. dla rozumienia i tworzenia informacji oraz 11,8 p.p. dla rozumowania matematycznego.

Ryzyko posiadania niskiego poziomu umiejętności ze względu na niski poziom wykształcenia jest w Irlandii na zbliżonym poziomie do średniej europejskiej: 19,2% dla wszystkich grup (bezrobotnych, nieaktywnych zawodowo oraz pracujących), w porównaniu ze średnią europejską wynoszącą 23,2%. W przypadku Irlandii największe ryzyko dotyczy grupy wiekowej 55–64 lata (Cedefop, 2020).

* W badaniu wzięto pod uwagę państwa należące do Unii Europejskiej (jeszcze z Wielką Brytanią) oraz Norwegię i Islandię.

** Dla porównania: Polska znajduje się na 18 miejscu, czyli powyżej średniej dla państw europejskich.

*** Ze względu na niedostępne dane lub brak ich wiarygodności w zakresie poziomu rozumienia i tworzenia informacji dla bezrobotnych od 55 do 64 roku życia wykluczono tę grupę z ogólnego zestawienia. W szczegółowych zestawieniach analizy zaprezentowano ujęcie dla pozostałych umiejętności: rozumowania matematycznego oraz umiejętności cyfrowych.

Tak duży odsetek dorosłych (35,2–46,8%), którzy potrzebują poprawy umiejętności podstawowych, wymaga od irlandzkich decydentów prowadzenia odpowiedniej polityki krajowej w tym obszarze, aby odpowiedzieć na potrzeby różnorodnych grup docelowych oraz ułatwić wdrażanie systemowych rozwiązań przy użyciu narzędzi wypracowanych w irlandzkim systemie kwalifikacji. Rozwiązania te zostaną zaprezentowane w dalszej części artykułu.

Działalność National Adult Literacy Agency

Omawiając główne elementy tworzące w Irlandii system podnoszenia umiejętności podstawowych przez osoby dorosłe, należy opisać w pierwszej kolejności działalność National Adult Literacy Agency. NALA to organizacja pozarządowa, która finansowana jest w głównej mierze z SOLAS – agencji rządowej odpowiedzialnej za kształcenie zawodowe, podlegającej Ministerstwu Edukacji i Kształcenia. Inne źródła finansowe pochodzą z funduszy unijnych (program Erasmus+) oraz od donatorów.

NALA powstała z myślą o wsparciu osób dorosłych o niskim poziomie umiejętności podstawowych w celu poprawy ich funkcjonowania i pełnego uczestnictwa w życiu społecznym. Do jej celów szczegółowych należą:

- lobbowanie na rzecz podniesienia poziomu umiejętności podstawowych przez osoby dorosłe;
- bezpośrednia pomoc osobom dorosłym lub ich wsparcie edukacyjne w rozwijaniu umiejętności podstawowych i kompetencji społecznych;
- współpraca z innymi instytucjami edukacyjnymi w celu określenia i wymiany najlepszych praktyk w zakresie nauczania umiejętności czytania, liczenia i umiejętności cyfrowych u dorosłych;
- ułatwianie dostępu do nauki i kursów dla osób dorosłych;
- prowadzenie badań dotyczących zapotrzebowania oraz dobrych praktyk z zakresu umiejętności podstawowych.

Cele te realizowane są poprzez badania i kampanie świadomościowe, bezpośrednie wsparcie edukacyjne (podnoszenie poziomu umiejętności podstawowych przez osoby dorosłe) oraz działania na poziomie politycznym (lobbying).

Istnieją różne powody, dla których dorośli, pomimo braków w umiejętnościach podstawowych, nie przystępują do nauki. Osoby dorosłe, które mają deficyty w zakresie czytania, pisania czy liczenia, utożsamianymi z na-

uką na poziomie edukacji wczesnoszkolnej, często odczuwają wstyd przed ujawnieniem swoich luk kompetencyjnych. Innym powodem może być brak lub ograniczone możliwości wzięcia udziału w kursie stacjonarnym ze względu na dystans geograficzny dzielący daną osobę z miejscem, w którym odbywają się działania wspierające, a także idące za tym koszty czy konieczność poświęcenia większej ilości czasu na dojazdy. Powodem nieuczęszczania na zajęcia mogą być także problemy logistyczne, takie jak np. zobowiązania rodzinne, opieka nad osobą zależną (dziećmi lub osobami starszymi) czy niepełnosprawność. Odpowiedzią na te problemy jest wprowadzenie przez NALA możliwości uczenia na odległość (*Distance Learning Service*). Usługa ta jest w pełni bezpłatna i oferuje naukę przez telefon, przy pomocy specjalnie do tego celu przeszkolonego tutora, lub samodzielnie, przez Internet. Istnieje również możliwość połączenia obydwu form nauczania – wybór zależy od preferencji osoby przystępującej do nauki. Nauka przez telefon odbywa się poprzez bezpłatną infolinię, a cały proces nauczania opiera się na rozmowie. Przed przystąpieniem do wsparcia edukacyjnego, organizowana jest wstępna ocena (diagnoza) przeprowadzana przez specjalnie do tego celu przygotowanych diagnostów. Oceniają oni, czy nauka w tej formie jest dla danej osoby odpowiednia, a następnie przydzielają jej konkretnego tutora. W 2019 roku we wsparciu w podnoszeniu umiejętności podstawowych przez telefon zaangażowanych było dziewięciu tutorów. W ubiegłym roku NALA odnotowała 985 osób, które zgłosiły się telefonicznie. W szkoleniach przez telefon wsparła 220 osób dorosłych, a łączna liczba godzin wsparcia wyniosła prawie 2,5 tys. (NALA, 2019, s. 66).

System kwalifikacji w Irlandii jest dobrze rozwinięty i znajdują się w nim również kwalifikacje bezpośrednio związane z umiejętnościami podstawowymi. NALA prowadzi wsparcie edukacyjne w oparciu o kwalifikacje odniesione do Irlandzkiej Ramy Kwalifikacji oraz daje możliwość przystąpienia do walidacji efektów uczenia się, z czego korzysta ok. 15–20% uczestników wsparcia edukacyjnego oferowanego przez tę organizację*. W 2019 roku przyznanych zostało łącznie 4350 certyfikatów 1320 osobom – 3225 na poziomie 2 oraz 1125 na poziomie 3 IRK (1 i 2 poziom Europejskiej Ramy Kwalifikacji) (NALA, 2019, s. 6). Podobnie jak wsparcie edukacyjne, również walidacja większości efektów uczenia się może przebiegać zdalnie – przy użyciu narzędzi internetowych – np. w formie skompletowania dowodów

* Informacje uzyskane od przedstawicieli NALA podczas wizyty studyjnej odbytej w kwietniu 2019 roku. W wizycie wzięli udział przedstawiciele instytucji edukacyjnych z Polski, w tym Instytutu Badań Edukacyjnych.

w e-portfolio. Ze względu na specyfikę części kwalifikacji, opartych na kompetencjach miękkich, część z nich wymaga stacjonarnej weryfikacji, co również jest oferowane przez NALA. Do końca ubiegłego roku walidacja odbywała się przez platformę WriteOn.ie – interaktywną stronę internetową, z której osoby dorosłe podnoszące swoje umiejętności podstawowe mogą korzystać samodzielnie w domu, z pomocą nauczyciela w centrum edukacyjnym albo w systemie *blended learning* (mieszanym). Od początku istnienia WriteOn.ie, tj. od 11 lat, ponad 10 tys. osób uzyskało ponad 40 tys. kwalifikacji na poziomie 2 i 3 Irlandzkiej Ramy Kwalifikacji (NALA, 2019, s. 68). Obecnie trwają przygotowania nad nową wersją strony – Write.On.ie zostanie zastąpione platformą Learn with NALA. Poza wskazanymi wyżej korzyściami zdalnej formy wsparcia edukacyjnego oraz walidacji, warto zauważyć, że takie rozwiązanie znacznie redukuje koszty po stronie organizacji – przez to, że trenerzy pracują zdalnie, wyraźnemu obniżeniu ulegają koszty administracyjne.

NALA organizuje także wsparcie edukacyjne z zakresu umiejętności podstawowych w formie tradycyjnych szkoleń dla osób pracujących oraz nieaktywnych zawodowo, realizowanych na dwa sposoby: po lub w trakcie pracy. Nabór beneficjentów odbywa się m.in. przez nawiązywanie bezpośrednich kontaktów z pracodawcami i przekonywanie ich o wadze problemu, jakim jest brak umiejętności podstawowych u pracowników. W 2017 roku na takie szkolenia uczęszczało 60 tys. kursantów (osoby pracujące stanowiły 46% wszystkich uczestników).

NALA zajmuje się także poradnictwem z zakresu umiejętności podstawowych, kierowanym do różnych grup. Osoby dorosłe mogą mieć nierzadko problemy z edukacją swoich dzieci – np. może sprawiać im trudność pomoc w odrabianiu lekcji, tłumaczenie materiału szkolnego czy rozwijanie ich zainteresowań. Ciekawą inicjatywą jest pomoc rodzicom we wsparciu w nauce umiejętności podstawowych ich dzieci. Z tego względu opracowana została specjalna, przyjazna w obsłudze strona internetowa, w której znajdują się materiały do pomocy dzieciom w nauce podzielone na sekcje: rozmowa, zabawa, czytanie, pisanie, liczenie. Materiały zostały pogrupowane według wieku dziecka w przedziałach: 0–2 lata, 3–4 lata, 5–7 lat, 8–9 lat, 10–12 lat (Help My Kid Learn, 2020).

Warto wspomnieć również o poradniku *Literacy-aware Guidelines for In-treo Staff* dla pracowników z urzędów pracy z zakresu postępowania z osobami dorosłymi o niskim poziomie umiejętności podstawowych (NALA, 2014). Publikacja zawiera wskazówki i informacje o tym, czym są umiejętności podstawowe, jakie są potrzeby i luki kompetencyjne osób dorosłych

z niskimi umiejętnościami podstawowymi, jakie są ich oczekiwania, a także w jaki sposób przeprowadzać z nimi rozmowę. Stosowanie wytycznych zawartych w poradniku może realnie wpłynąć na efektywniejszą pracę z klientami i co za tym idzie – umożliwić skuteczniejsze wsparcie.

Irlandzka Rama Kwalifikacji

W tym miejscu zaprezentujemy specyfikę Irlandzkiej Ramy Kwalifikacji oraz jej odniesienie do Europejskiej Ramy Kwalifikacji. Analiza rozwiązań zastosowanych w irlandzkim systemie kwalifikacji pozwoli zrozumieć ich rolę w działaniach na rzecz włączenia społecznych osób dorosłych z niskimi umiejętnościami podstawowymi.

Prace koncepcyjne nad Irlandzką Ramą Kwalifikacji rozpoczęły się w latach 90. i były prowadzone równoległe do podobnych działań w Szkocji, Nowej Zelandii, Australii czy we Francji (IBE, 2018, s. 68). Irlandzka Rama Kwalifikacji została wdrożona* w 2003 roku, co oznacza, że powstała wcześniej niż Europejska Rama Kwalifikacji, utworzona na podstawie Zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie.

Zasady dotyczące funkcjonowania Irlandzkiej Ramy Kwalifikacji zostały określone w ustawie *Qualifications and Quality Assurance Act 2012*** . Ustawa powołała do życia agencję *Quality and Qualifications Ireland (QQI)*, o której będzie mowa w kolejnej części artykułu. W Irlandii ustanowiono 10-poziomą ramę kwalifikacji. Proces odniesienia poziomów Irlandzkiej Ramy Kwalifikacji do 8-poziomowej struktury Europejskiej Ramy Kwalifikacji zakończył się w 2009 roku (Cedefop, 2019a, s. 2). Zarówno 1, jak i 2 poziom IRK odpowiadają 1 poziomowi ERK, a 7 i 8*** poziom IRK są odniesione do 6 poziomu ERK. Dla zobrazowania różnych struktur poziomów, w tabeli 1 znajduje się porównanie poziomów obu ram oraz Polskiej Ramy Kwalifikacji.

* Wdrożeniu Irlandzkiej Ramy Kwalifikacji towarzyszyły publiczne konsultacje z interesariuszami.

** Z późniejszymi zmianami *2018 Qualifications and Quality Assurance (Education and Training) Bill* (Cedefop, 2019a, s. 2).

*** Przykłady kwalifikacji: *Ordinary Bachelor Degree* (7 poziom IRK), *Honours Bachelor Degree* (8 poziom IRK).

Tabela 1. Porównanie poziomów wybranych ram kwalifikacji

Irlandzka Rama Kwalifikacji (IRK)	Europejska Rama Kwalifikacji (ERK)	Polska Rama Kwalifikacji (PRK)
1	1	1
2	1	1
3	2	2
4	3	3
5	4	4
6	5	5
7	6	6
8	6	6
9	7	7
10	8	8

Źródło: oprac. własne na podstawie IBE, 2018.

W Irlandii funkcjonuje jedna rama kwalifikacji, do której włącza się wszystkie typy kwalifikacji, zarówno te pochodzące z systemów oświaty i szkolnictwa wyższego, jak i spoza nich. Umożliwia to potwierdzanie efektów uczenia się uzyskanych w ramach edukacji formalnej, pozaformalnej i uczenia się nieformalnego.

Wyniki przeprowadzonej ewaluacji pokazały, że wdrożenie Irlandzkiej Ramy Kwalifikacji miało pozytywny wpływ na jakość kwalifikacji, transparentność systemu oraz mobilność i możliwości zatrudnienia osób posiadających kwalifikacje odniesione do IRK (Cedefop, 2019a, s. 2).

Warto zaznaczyć, że świadomość dotycząca funkcjonowania ramy kwalifikacji jest w Irlandii wysoka, m.in. dzięki przeprowadzonym kampaniom promocyjnym skierowanym do różnych grup interesariuszy. Narzędzia wypracowane w ramach systemu kwalifikacji są wykorzystywane zarówno w systemie oświaty i szkolnictwa wyższego, jak i w usługach szkoleniowych, poradnictwie zawodowo-edukacyjnym, rekrutacji oraz podnoszeniu kompetencji pracowników (Cedefop, 2019b, s. 4). W irlandzkim systemie kwalifikacji wyróżniono cztery typy kwalifikacji:

- *major* – główny typ kwalifikacji, który umożliwia potwierdzenie efektów uczenia się na poszczególnych poziomach Irlandzkiej Ramy Kwalifikacji, np. tytuł magistra;
- *minor* – uzyskanie tego typu kwalifikacji pozwala na potwierdzenie części efektów uczenia się przypisanych do kwalifikacji typu *major*,

np. posiadanie kwalifikacji opieka nad dziećmi i bezpieczeństwo* (*minor*) jest wymagane, aby uzyskać kwalifikację wczesna edukacja i wsparcie w zakresie opieki** (*major*);

- *special purpose* – kwalifikacja o wąskim zakresie; ten typ kwalifikacji często ma zastosowanie w kontekście zawodowym, np. certyfikat *Safe Pass* w branży budowlanej;
- *supplemental* – kwalifikacja dodatkowa w stosunku do innej, już uzyskanej, stanowiąca jej uzupełnienie lub aktualizację, np. bezpieczeństwo użytkowania gazu w gospodarstwie domowym***.

Kwalifikacje obejmujące umiejętności podstawowe nie są przypisane do jednego typu kwalifikacji, o czym będzie mowa w kolejnej części artykułu.

Przykłady kwalifikacji obejmujących umiejętności podstawowe

Za irlandzki system kwalifikacji odpowiedzialna jest agencja rządowa, Quality and Qualifications Ireland. Aktualnie, poza kwalifikacjami ze szkolnictwa wyższego, system zawiera 1800 kwalifikacji, na poziomach od 1 do 6 IRK. Baza kwalifikacji jest ogólnie dostępna na stronie internetowej QQI: qsearch.qqi.ie. Charakterystyczne dla irlandzkiego systemu jest to, że kwalifikacje istniejące w bazie obejmują nie tylko te stworzone na potrzeby rynku pracy, ale również inne, o charakterze transwersalnym i bardziej uniwersalnym. Do takiego rodzaju można zaliczyć kwalifikacje, których zestawy zawierają umiejętności podstawowe: rozumienie i tworzenie informacji, rozumowanie matematyczne oraz umiejętności cyfrowe, głównie z obszarów *Literacy and numeracy* (24 kwalifikacje) oraz *Personal Skills and Development* (70 kwalifikacji). Są to takie kwalifikacje jak czytanie, komunikacja czy przetwarzanie danych. Część kwalifikacji obejmujących umiejętności podstawowe opisana jest dla więcej niż jednego poziomu. Poniżej zamieszczono tabelę z wybranymi kwalifikacjami odnoszącymi się do umiejętności podstawowych oraz kompetencji społecznych na poziomach od 1 do 5 IRK (1–4 ERK). Każda kwalifikacja w systemie zawiera takie elementy jak: charakterystyka kwalifikacji, efekty uczenia się z kryteriami weryfikacji, walidacja (m.in. me-

* Nazwa kwalifikacji w oryginale: *Child Care and Safety* (4 IRK, 3 ERK).

** Nazwa kwalifikacji w oryginale: *Early Childhood Education and Care Support* (4 IRK, 3 ERK).

*** Nazwa kwalifikacji w oryginale: *Domestic Gas Safety* (6 IRK, 5 ERK).

tody walidacji, wymagania dla walidacji, dodatkowe dokumenty), warunki uzyskania kwalifikacji.

Tabela 2. Wybrane kwalifikacje obejmujące umiejętności podstawowe i kompetencje społeczne włączone do irlandzkiego systemu kwalifikacji

Nazwa kwalifikacji	Typ kwalifikacji	Poziom IRK	Poziom ERK
Stosowanie liczb	<i>minor</i>	3	2
Planowanie kariery	<i>minor</i>	4	3
Komunikacja	<i>major</i>	1	1
Umiejętności komputerowe	<i>minor</i>	1	1
Rozwiązywanie konfliktów	<i>minor</i>	5	4
Kreatywne pisanie	<i>minor</i>	5	4
Przetwarzanie danych	<i>minor</i>	1	1
Matematyka funkcjonalna	<i>minor</i>	3	2
Umiejętności informatyczne	<i>minor</i>	4	3
Stuchanie i mówienie	<i>minor</i>	2	1
Matematyka	<i>minor</i>	3	2
Wzór i zależność	<i>minor</i>	1	1
Podjęcie decyzji	<i>minor</i>	2	1
Rozwiązywanie problemów	<i>minor</i>	1	1
Ilość i liczba	<i>minor</i>	1	1
Czytanie	<i>minor</i>	2	1
Kształt i przestrzeń	<i>minor</i>	2	1
Używanie technologii	<i>minor</i>	2	1
Pisanie	<i>minor</i>	2	1

Źródło: oprac. własne na podstawie QQI, <https://qsearch.qqi.ie/WebPart/Search?searchtype=awards>.

Przeważająca większość wskazanych wyżej kwalifikacji nie ogranicza się do jednej umiejętności podstawowej, ale dotyczy większości lub nawet wszystkich. Przykładowo: w kwalifikacji wzór i zależność na poziomie 1 IRK, który odnosi się przede wszystkim do umiejętności matematycznych, można znaleźć również inne umiejętności, np. rozpoznawanie podstawowych wzorów (rozumienie i przetwarzanie informacji) czy przywołanie różnego typu sekwencji potrzebnych w codziennym życiu, np. numeru telefonu czy numeru PIN (umiejętności cyfrowe).

Obok rozumienia i przetwarzania informacji, rozumowania matematycznego i umiejętności komputerowych w irlandzkim systemie kwalifikacji znalazły się również zestawy efektów uczenia się związane *stricte* z kompetencjami społecznymi. Kwalifikacjami takimi są np. rozwiązywanie konfliktów, podejmowanie decyzji czy rozwiązywanie problemów. Warto przywołać efekty uczenia się opracowane dla ostatniej wskazanej kwalifikacji, by zobrazować, w jaki sposób opisywane są efekty uczenia się dla omawianych umiejętności.

Ramka 1. Efekty uczenia się opracowane dla kwalifikacji umiejętność rozwiązywania problemów (poziom 5 IRK)

Osoba posiadająca umiejętność rozwiązywania problemów:

1. Rozpatruje zasady i praktykę rozwiązywania problemów w różnych kontekstach zawodowych i społecznych.
2. Wyjaśnia koncepcję rozwiązywania problemów, uwzględniając jej wymiar umysłowy i emocjonalny oraz potrzebę posiadania umiejętności rozwiązywania problemów w życiu codziennym, w pracy i w przestrzeni publicznej.
3. Wskazuje przykłady rozwiązywania problemów w życiu publicznym i prywatnym, a także przykłady problemów nierozwiązywalnych.
4. Identyfikuje przyczyny, dla których problemy mogą być trudne do rozwiązania, w tym wpływ ludzi, ilości, wydarzenia, zasoby, narzędzia, technologie i inne.
5. Opisuje techniki i metody, które można zastosować do rozwiązania różnych problemów, w tym sposoby opisanie i zrozumienia problemu, gromadzenie informacji na temat problemu oraz sposobu osiągnięcia rozwiązania.
6. Wykazuje umiejętności osobiste wymagane do skutecznego rozwiązywania problemów, w tym zdefiniowanie problemu, zbieranie informacji, umiejętności analityczne, umiejętność rozumienia perspektyw innych osób, kreatywność i podejmowanie decyzji.
7. Stosuje odpowiednie techniki rozwiązywania problemów w odniesieniu do rzeczywistych lub potencjalnych problemów w życiu osobistym lub zawodowym, w tym rejestrowanie trwającego procesu, poczynionych postępów i ostatecznego rezultatu.
8. Współpracuje z innymi w rozwiązywaniu problemów, udziela porad i praktycznego wsparcia członków zespołu i przełożonych.
9. Rozpatruje doświadczenia zdobyte przy rozwiązywaniu problemów, w celu uwzględnienia wyciągniętych wniosków, swoich mocnych i słabych stron oraz obszarów wymagających poprawy.
10. Stosuje umiejętność rozwiązywania problemów w znanych i nieznanym kontekstach, biorąc odpowiedzialność za jakość wyników.

Źródło: Component Specification NFQ Level 5 Problem Solving 5N1615, https://www.qqi.ie/sites/docs/AwardsLibraryPdf/5N1615_AwardSpecifications_English.pdf, tłum. własne.

Irlandzkie rozwiązanie, zamiast koncentrowania się na jednej wybranej umiejętności, potwierdza potrzebę całościowego i holistycznego spojrze-

nia na zagadnienie umiejętności podstawowych jako umiejętności niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie. Ponadto stanowi dobry przykład tego, że umiejętności podstawowe mogą zostać z powodzeniem zaadaptowane do wymagań systemu kwalifikacji, dając możliwości pełniejszego rozwoju osób dorosłych chcących podnieść swoje umiejętności podstawowe i kompetencje społeczne.

Podsumowanie

W niniejszym artykule wskazane zostały główne elementy charakteryzujące edukację pozaformalną osób dorosłych w zakresie umiejętności podstawowych w Irlandii, takie jak zastosowanie języka efektów uczenia się, system zapewniania jakości, walidacja efektów uczenia się oraz możliwość uzyskania kwalifikacji odniesionych do Irlandzkiej Ramy Kwalifikacji. Systemowe działania w Irlandii wpisują się w rekomendacje zawarte w Zaleceniu Rady z dnia 19 grudnia 2016 r. w sprawie ścieżek poprawy umiejętności: nowe możliwości dla dorosłych poprzez zaoferowanie uczestnikom indywidualnej diagnozy, wsparcia edukacyjnego oraz walidacji efektów uczenia się w oparciu o kwalifikacje odniesione do Irlandzkiej Ramy Kwalifikacji.

Irlandia stosuje szereg innowacyjnych rozwiązań dotyczących podnoszenia umiejętności podstawowych. Jest to w dużej mierze zasługą NALA, która otrzymuje regularne fundusze na działalność związaną z podnoszeniem umiejętności podstawowych. Działania polegające na połączeniu wsparcia edukacyjnego oraz procesu walidacji w wersji tradycyjnej z wersją mobilną (online, telefon), pozwalają dostosować ofertę do indywidualnych potrzeb uczestników. Innymi ważnymi działaniami NALA wpływającymi na skuteczność w podnoszeniu poziomu umiejętności podstawowych osób dorosłych jest prowadzenie badań, kampanii świadomościowych czy szeroko zakrojony lobbing. Powołanie specjalnej instytucji, prowadzącej działalność ukierunkowaną *stricte* na podnoszenie umiejętności podstawowych osób dorosłych, a jednocześnie projektującej wsparcie edukacyjne przy użyciu narzędzi i rozwiązań funkcjonujących w systemie kwalifikacji, korzystnie wpłynęło na podnoszenie umiejętności, a co za tym idzie, ograniczyło skalę takich negatywnych zjawisk, jak niepełne uczestnictwo w życiu społecznym czy wykluczenie społeczne.

Badanie Cedefop wskazuje, że szacunkowo od 35,2% do 46,8% całej populacji osób dorosłych (czyli od 0,9 to 1,2 mln osób) może potrzebować podniesienia umiejętności podstawowych. Zapotrzebowanie dotyczy w głów-

nej mierze rozwijania kompetencji cyfrowych. Zastosowanie różnych metod wsparcia edukacyjnego oraz walidacji efektów uczenia się jest niezbędne ze względu na potrzebę dotarcia do dużej grupy dorosłych Irlandczyków.

Udzielając odpowiedzi na postawione na początku artykułu pytania, należy stwierdzić, że krajowa rama kwalifikacji z powodzeniem może być wykorzystana do działań mających na celu podnoszenie umiejętności podstawowych u osób dorosłych, ponieważ porządkuje, ujednocila i stwarza przejrzystą ofertę wsparcia edukacyjnego. Pozwala również na stosowanie jednolitych kryteriów m.in. weryfikacji efektów uczenia się, zapewniając odpowiednią jakość usług.

Włączanie kwalifikacji związanych z umiejętnościami podstawowymi do systemu kwalifikacji oraz wykorzystanie ich w oferowaniu wsparcia edukacyjnego może okazać się użyteczne w edukacji osób dorosłych, dla uczestników (oferta kwalifikacji dostępna w jednym miejscu w rejestrze kwalifikacji, publicznie dostępna informacja o warunkach uzyskania kwalifikacji oraz zasadach walidacji, ułatwione tworzenie indywidualnych ścieżek edukacyjnych poprzez wskazanie kwalifikacji poprzedzających oraz możliwości dalszego uczenia się), osób projektujących wsparcie edukacyjne (ułatwiona diagnoza kompetencji w przypadku osób posiadających już kwalifikacje opisane przy użyciu języka efektów uczenia się) oraz decydentów odpowiedzialnych za zarządzanie edukacją poprzez stosowanie tych samych zasad zapewniania jakości wobec wszystkich instytucji certyfikujących oraz zwiększenie przejrzystości oferowanego wsparcia. Ponadto systemowe podejście w edukacji pozaformalnej osób dorosłych w Irlandii może pozytywnie wpływać m.in. na zmniejszenie liczby osób, które przewlekłe korzystają ze wsparcia projektowego, niedostosowanego do ich potrzeb*.

Rozwiązania irlandzkie mogą stanowić inspirację dla polskiego systemu. Przykład Irlandii pokazuje, że osoby, które posiadają kwalifikacje odniesione do ramy kwalifikacji, zwiększają swoją mobilność zawodową oraz szanse na znalezienie pracy. Dodatkowo poprzez odniesienie Irlandzkiej Ramy Kwalifikacji do Europejskiej Ramy Kwalifikacji ułatwione jest również uznanie posiadanych kwalifikacji w innych krajach. Połączenie działań edukacyjnych z rozwiązaniami wypracowanymi w irlandzkim systemie kwalifikacji pozwala na lepsze funkcjonowanie społeczne i zawodowe osób dorosłych z niskimi umiejętnościami podstawowymi.

* Zob. przypis nr 6.

Bibliografia

- Cedefop (2020), Empowering adults through upskilling and reskilling pathways. Volume 1: adult population with potential for upskilling and reskilling. Publications Office of the European Union, Luxembourg. Cedefop reference series; No 112. <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/3081>.
- Cedefop (2019a). Ireland. European inventory on NQF 2018. <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/country-reports/ireland-european-inventory-nqf-2018>.
- Cedefop (2019b). Qualifications frameworks in Europe. Briefing note. <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/9139>.
- Cedefop, ETF, UNESCO, UIL (2019). Global inventory of regional and national qualifications frameworks 2019. Volume I: Thematic chapters. <https://www.etf.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/global-inventory-qualification-frameworks>.
- Dębowski H., Sławiński S., Walicka S., Poczmańska A., Przybylska B. (2018), *Proposed models of including non-formal sector qualifications in national qualifications frameworks*, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa. <http://www.nqf-in.eu/index.php/publications/nqf-in-reports-and-papers>.
- Help My Kid Learn, <http://helpmykidlearn.ie/> (dostęp: 2020).
- IBE (2018). *Including non-formal sector qualifications in national qualifications frameworks. The experiences and solutions of seven European countries*. Volume I: *Country reports*. Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa. <http://www.nqf-in.eu/index.php/publications/nqf-in-reports-and-papers>.
- NALA – National Adult Learning Agency, <https://www.nala.ie/> (dostęp: 2020).
- NALA – National Adult Learning Agency (2019), *Our year and our Work. Summary Annual Report 2019*, Dublin.
- NALA – National Adult Learning Agency (2014), *Literacy-aware Guidelines for In-teo Staff*, Dublin.
- Rada Unii Europejskiej (2017), Zalecenie z dnia 22 maja 2017 r. w sprawie europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie i uchylające zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie. „Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej”: C 189/15, 15.6.2017.
- Rada Unii Europejskiej (2016), Zalecenie z dnia 19 grudnia 2016 r. w sprawie ścieżek poprawy umiejętności: nowe możliwości dla dorosłych. „Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej”: C 484/1, 24.12.2016.
- Quality and Qualifications Ireland, <https://www.qqi.ie/> (dostęp: 2020).